

ปัญหาความรับผิดชอบของบุคคลที่ทำเหมืองแร่โดยผิดกฎหมาย¹

วรรณมน เจียวรัมย์²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความรับผิดชอบของบุคคลที่ทำเหมืองแร่โดยผิดกฎหมาย ทำให้ทราบว่า บทบัญญัติบางมาตราของพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2560 ยังไม่ชัดเจน ประกอบกับการปรับปรุงแก้ไข เป็นการดำเนินการก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2560 จึงมีบทบางมาตราที่ไม่สอดคล้องกับ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาที่หนึ่งการวางเงินหลักประกันการทำเหมืองน้อยเกินไปอาจไม่เพียงพอในการเยียวยาความเสียหาย เนื่องจากการทำเหมืองแร่บางชนิดอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ เกินกว่าวงเงินที่ได้วางประกันไว้

ปัญหาที่สองการฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้ทำเหมืองโดยไม่ได้รับอนุญาตแล้ว เงินค่าเสียหายที่ฟ้องเรียกได้โดยหลักต้องผลัดส่งเป็นรายได้แผ่นดินทั้งหมด ดังนั้น พื้นที่ที่ผ่านการทำเหมือง มาแล้วจะไม่มีงบประมาณเข้าไปทำการฟื้นฟู และไม่มีหน่วยงานได้รับผิดชอบทำให้ส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะถ้าเป็นการลักลอบทำเหมืองแร่ชนิดแร่ที่มีพิษ

ปัญหาที่สามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 มิได้กำหนดนิยามความเสียหายต่อจิตใจ ต้องมีลักษณะ อาการอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นค่าเสียหายทางด้านจิตใจ เนื่องจากไม่ได้กำหนดขอบเขตหรือคำนิยามของความเสียหายทางจิตใจไว้ ซึ่งอาจทำให้การเรียกร้องค่าเสียหายไม่มีความแน่นอนและยากต่อการใช้ดุลพินิจของ ศาลในการกำหนดค่าเสียหาย รวมทั้งยากต่อความเข้าใจของผู้เสียหายในการเรียกร้องและผู้ที่จะชดใช้ ค่าเสียหาย ที่จะนำสืบและพิสูจน์

ปัญหาที่สี่พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2560 กรณีที่มีการกระทำโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการ กระทำโดยการฝ่าฝืนรุนแรงหรือเป็นการฝ่าฝืนในลักษณะที่เป็นความผิดเล็กน้อย ล้วนได้รับโทษใน ทางอาญาทุกกรณี ซึ่งผู้ศึกษามีความเห็นว่าการกำหนดโทษทางอาญาแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 กำหนดว่าการกำหนดบทลงโทษทางอาญาให้มีเฉพาะความผิดร้ายแรง ดังนั้น กรณีที่

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาความรับผิดชอบของบุคคลที่ทำเหมืองแร่โดยผิดกฎหมาย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศิริสมบูรณ์เวช และรองศาสตราจารย์จุฑาพร วงศ์ทองสรรค์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2560 ได้การกำหนดโทษอาญาในลักษณะเช่นนี้ เป็นการกำหนดโทษที่ไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดและไม่สอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 ผู้ศึกษาพบว่ามิข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาการวางหลักประกันการทำเหมืองเห็นควรแก้ไขวงเงินค้ำประกันความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้ผู้ถือประทานบัตรมีหน้าที่วางหลักประกันเพื่อประกันตนว่าจะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการอนุญาตให้ประกอบกิจการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวงเงินดังกล่าวต้องสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจทั้งในปัจจุบันและในอนาคต นอกจากนั้นจะต้องมีการวางหลักประกันการฟื้นฟูสภาพพื้นที่การทำเหมืองแร่และการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการทำเหมือง ซึ่งจะต้องครอบคลุมถึงการรับผิดชอบต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย หรือทรัพย์สินที่เป็นของรัฐและบุคคลอื่น อันได้แก่ การประกอบกิจการตามกฎหมายว่าด้วยแร่ การบำบัดหรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่เป็นของเสียอันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน การกำจัดมูลฝอยตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข การขุดดินและถมดินตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน และกิจการอื่นใดที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยควรออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข จำนวนเงินและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการวางหลักประกัน ซึ่งต้องคำนึงถึงขนาดและวิธีการทำเหมืองที่ต้องประกันความเสี่ยง ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพื่อกำจัดของเสียจากการทำเหมือง ตลอดจนควรมีการประเมินความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำเหมืองแร่ เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและบุคคลที่ได้รับผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างเป็นธรรมมากขึ้น

2. ปัญหาการฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้ทำเหมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเห็นควรให้มีการกันเงินที่ได้รับจากค่าพิพาทมาใช้เพื่อฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการลักลอบทำเหมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายการแก้ไขเช่นนี้นอกจากรัฐจะได้รับค่าเสียหายจากมูลค่าแร่ที่ผู้กระทำความผิดได้ลักลอบทำเหมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายแล้ว รัฐยังมีเงินเพื่อมาฟื้นฟูพื้นที่ดังกล่าวให้กลับคืนสู่ธรรมชาติดังเดิมด้วย

3. ปัญหาการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจเห็นควรเพิ่มเติมคำนิยามของคำว่า "ความเสียหายต่อจิตใจ" ไว้ใน พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 คือ

"ความเสียหายต่อจิตใจ" หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ หรือความเสียหายอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

4. ปัญหาบทกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2560 ควรมีการปรับปรุงแก้ไขมาตรการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 ในบางมาตราที่มีโทษเล็กน้อยหรือ

การไม่ปฏิบัติตามจะไม่มีผลกระทบต่อบุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม หรือการนำมาตรการอื่น ๆ มาใช้แทนโทษอาญา เช่น การใช้มาตรการทางปกครอง โดยกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งแยกประเภทความผิดที่จะเป็นโทษทางอาญาหรือโทษทางปกครองให้ชัดเจน เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญต่อไป การแก้ไขเช่นนี้จะทำให้การกำหนดโทษทางอาญาสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติ หลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ.2562

เอกสารอ้างอิง

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. หจก.จิรัชการพิมพ์, 2549.

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด ,2547.

จรินทร์ ธานีรัตน์, อนามัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, น.273-279.

จิตติ ดิงศรัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 และภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร พรินต์ติ้ง, 2539.

วาทินี แสงแก้ว. การคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษากรณีการเรียกร้องค่าเสียหาย

ทางจิตใจ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2555.